

مطالعه رابطه اجتناب مالیاتی و شفافیت گزارشگری مالی

علیرضا فخری^۱، امید جلیلیان^۲

^۱حسابداری، علوم انسانی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

^۲حسابداری، علوم انسانی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران. عضو هیئت علمی تمام وقت دانشگاه آزاد اسلامی

کرمانشاه-054t62@iauksh.ac.ir

چکیده

هدف این مطالعه رابطه اجتناب مالیاتی و شفافیت گزارشگری مالی است. بدین منظور در این پژوهش به ترتیب شفافیت گزارشگری مالی متغیر وابسته و اجتناب مالیاتی متغیر مستقل می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و نمونه مورد مطالعه، شامل ۱۴۸ شرکت پذیرفته شده طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ است. روش پژوهش توصیفی-پیمایشی و از نظر ارتباط بین متغیرها علی-همبستگی است و از نظر هدف کاربردی و از لحاظ رویداد، پس‌رویدادی است. برای پردازش و آزمون فرضیه‌ها از نرم‌افزار ایویوز و روش رگرسیون و داده‌های تابلویی و همچنین مدل اثرات ثابت استفاده شده است. نتایج به دست آمده برای فرضیه پژوهش نشان می‌دهد که اجتناب مالیاتی با شفافیت گزارشگری مالی رابطه منفی و معناداری دارد. در نهایت پیشنهاد می‌شود که نهادهای قانون‌گذار، قوانینی را تصویب کنند که شرکت‌ها را ملزم کند تا فعالیت‌ها و رویه‌های مالیاتی خود را به صورت شفاف‌تری افشا کنند؛ به‌طور مثال، صورت تطبیق سود حسابداری و سود مشمول مالیات را تهیه کنند تا اطلاعاتی مفید و قابل اتکا برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی فراهم شود.

واژگان کلیدی: شفافیت گزارشگری مالی، اجتناب مالیاتی، نرخ مؤثر مالیاتی

مقدمه

مالیات هزینه‌ای است که بر تمام واحدهای انتفاعی که به نوعی درآمدزایی می‌کنند، از جانب دولت تحمیل می‌شود. چنانچه شرکت‌ها و اشخاص حقوقی به عنوان واحدهایی تلقی شوند که در راستای کسب سود و انتفاع، فعالیت می‌کنند، می‌توان انتظار داشت که به دنبال راه‌کارهایی برای کاهش مالیات پرداختی خود باشند. در ادبیات مالی در کشورهای خارجی، تلاش‌ها و راهکارهای قانونی شرکت‌ها به منظور کاهش هزینه مالیات خود را به نام‌های متفاوتی از قبیل مدیریت مالیات، اجتناب از پرداخت مالیات و رویه مالیاتی جسورانه می‌شناسند. به طور متداول، فعالیت‌های اجتناب از پرداخت مالیات به ابزارهای

صرفه‌جویی مالیات اطلاق می‌شود که منابع را از دولت به سهام داران انتقال می‌دهد و بنابراین، ارزش بعد از مالیات شرکت را افزایش می‌دهد (پورحیدری و فدوی، ۱۳۹۳). از عوامل توسعه‌ی اقتصادی کشورهای در حال توسعه، توانایی جذب پس‌اندازها و هدایت آنها به سمت فعالیت‌های سرمایه‌گذاری است. فرآیند اختصاص مؤثر سرمایه در ارتقاء و پیشرفت و سلامت نظام اقتصادی نقش مهمی را ایفا نموده و در پی آن بهره‌وری به وجود خواهد آمد که این امر به نوبه‌ی خود موجب روان شدن و کارایی بازار می‌گردد. ایجاد بورس یک راه مناسب برای جذب سرمایه پذیران و سرمایه‌گذاران جامعه است. یکی از ویژگی‌های مهم این بازارهای سرمایه‌ی نوپا، به خصوص در کشورهای در حال توسعه، وجود سرمایه‌گذاران عمده و تملک بخش اعظمی از حقوق مالکانه شرکت‌ها توسط آنان است (عرب‌مازار و طالب‌نیا، ۱۳۹۰).

همچنان که اجتناب از پرداخت مالیات می‌تواند ارزش بعد از مالیات شرکت را افزایش دهد، از سوی دیگر، به دلیل تضاد منافع بین مدیران و سهام‌داران، می‌تواند در فعالیت‌های شرکت ابهام ایجاد و زمینه را برای انحراف منافع توسط مدیران مهیا کند که در صورت وجود انگیزه‌های پاداشی برای مدیران، این مسأله می‌تواند کاهش یابد. برنامه‌های اجتناب از پرداخت مالیات می‌تواند صرفه‌جویی مالیاتی را برای شرکت در پی داشته باشد. با این حال، همواره این احتمال وجود دارد که به سبب برنامه‌ریزی‌های جسورانه مالیاتی که در جهت پنهان کردن حقایق به‌منظور جلوگیری از کشف شدن توسط مأموران مالیاتی انجام می‌شود، ابهام فعالیت‌های مالی شرکت افزایش یابد (پورحیدری و فدوی، ۱۳۹۳). سوال پژوهش این است که آیا اجتناب از مالیات با سطح شفافیت اطلاعات مالی رابطه دارد؟

پیشینه پژوهش

کشاورز و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی به بررسی رابطه بین تخصص حسابرس در صنعت و اجتناب مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند و نتایج این مطالعه حاکی از آن است که با افزایش تخصص حسابرس در صنعت، نرخ مؤثر هزینه مالیات شرکت مورد رسیدگی افزایش،